

“What’s in a name?”

Gentænkning af genstandstekster på Pitt Rivers Museum

Vibe Nielsen i samtale med Marenka Thompson-Odlum

“What’s in a name?”, spørger Shakespeares Julie filosofisk og tilføjer, at en rose ville dufte lige sødt, uanset hvad den blev kaldt. Navngivning og omskrivning er imidlertid ikke uvæsentlige størrelser, når det kommer til udstillingstekster og genstandsbeskrivelser på etnografiske museer i vore dages England. Særligt ikke, når beskrivelserne er forfattet i en tid, hvor det Britiske Imperium strakte sig på tværs af kloden og beskriver genstande, der er indsamlet i en kolonial kontekst. I denne artikel, der er baseret på antropologisk feltarbejde foretaget på Pitt Rivers Museum, som led i mit forskningsprojekt om dekoloniale kurateringsprocesser i Storbritannien og Frankrig, belyser jeg, i samtale med museets projektleder for forsknings- og formidlingsinitiativet *Labelling Matters*, Marenka Thompson-Odlum, hvordan kuratorerne aktuelt arbejder på at rekontekstualisere museets genstande og beskrivelserne af dem.

Labelling Matters-projektet er del af Pitt Rivers Museums langsigtede strategi for at gentænke museets relevans gennem en omfattende rekontekstualisering af genstandstekster af nedsættende, ensidig (eurocentrisk) eller på anden vis problematisk karakter. Hvordan gentænkes formidlingen på et museum, hvis samling blev grundlagt i en periode, hvor europæiske genstande blev udstillet og anset som mere komplekse, raffinerede og civiliserede end genstande fremstillet uden for Europa? Hvordan inddrages nye perspektiver og fortællinger, der kan medvirke til en museumsoplevelse, der indbyder til dialog og mangfoldighed? Med eksempler indsamlet igennem interviews og deltagerobservationer, tegner jeg i denne artikel et billede af et museumslandskab i forvandling, hvor gamle definitioner gentænkes, udfordres og erstattes af nye.

Et museum rodfæstet i det Britiske Imperium

Pitt Rivers Museum blev grundlagt i 1884, i en periode, hvor den europæiske imperialisme og koloniale ekspansion blev understøttet af antropologer, filosoffer og teoretikere, der fremstillede folk fra de koloniserede dele af verden som underudviklede og barnagtige. Forestillinger om Afrika som “a land of childhood, removed from the light of self-conscious history and wrapped in the dark mantle of night”, som den tyske filosof G.W.F. Hegel (1770-1831) formulerede det i 1830, var udbredte og retfærdiggjorde en systematisk europæisk kolonisering, der placerede europæisk kultur på toppen af den kulturelle evolutions rangstige. Europa blev således betragtet som den eneste sande civilisation, der med rette burde regere over andre – mindre civiliserede – dele af verden.

Som andre europæiske museer blev Pitt Rivers grundlagt for at imødekomme en skelnen mellem *kunsthåndværk*, skabt af europæere og udstillet på dertil indrettede design- eller arts and craft-museer, *kunst*, skabt af europæere og udstillet på kunstmuseer, og ikke-europæisk *etnografika*, skabt uden for Europa af unavngivne skabere. Sidstnævnte genstandskategori fik plads på de nye etnografiske museer men også på naturhistoriske museer, som eksempler på såkaldte naturfolks “primitive” levevis i pagt med naturen. Katherine J. Goodnow beskriver i bogen *Challenge and Transformation: Museums in Cape Town and Sydney* fra 2006, hvordan udstillingen af etnografika i samspil med naturhistoriske samlinger ofte tjente til at fremstille menneskene bag de udstillede genstande som “primitive”. I disse fremstillinger blev oprindelige folk udstillet som mennesker uden komplekse fortællinger, kunstformer, tro eller tanker, der følgelig var nødt til at

vige for det påståede fremskridt, som koloniseringen af dem medførte.

Inddelingen af genstande, baseret på ophav i eller uden for verdens såkaldte “civilisationer”, kom til at præge det internationale museumslandskab langt op i det tyvende århundrede og er mange steder fortsat gældende den dag i dag. Man finder således fortsat ingen genstande fra Afrika syd for Sahara, Oceanien eller Sydamerika i de faste udstillinger på University of Oxfords Ashmolean Museum, der ellers markedsføres som et museum med kunst og arkæologi fra hele verden. Dette skyldes en stadigt eksisterende kolonial forankret opfattelse af verden som værende inddelt i civilisationer, der fremstiller kunst og andre “ikke-civiliserede” verdensdele, der producerer etnografika.

Undtagelsen, der bekræfter reglen, er udstillingsdelen *The Ashmolean Story*, som viser genstande, der illustrerer museets historie: En såkaldt Ginny-tromme fra 1656 fra Vestafrika lavet af elefanthud og træ, naturhistoriske genstande og en canadisk Match-coat tunika fra første halvdel af syttende århundrede. Som resultat af det nittende århundredes museale specialisering og opdeling af genstande i kategorierne *kunst* og *etnografika* er disse genstande ikke længere en del af Ashmolean faste udstillinger. Hvis man vil opleve genstande fra de dele af verden, som europæere i det nittende århundrede betragtede som “uciviliserede”, skal man i stedet besøge Pitt Rivers Museum. Her kan man se et udvalg af de mere end 500.000 genstande, fotografier og manuskripter fra hele verden, museets samling rummer. De udstillede genstande vises frem i et sandt virvar af monter, skuffer og skabe, der ofte får besøgende til at betragte museet som et “museum of a museum”, som det beskrives på museets hjemmeside – et statisk sted, fastlåst i en uforanderlig stilstand, frosset i tid og rum.

Ginny-tromme fra 1656 fra Vestafrika fremstillet af elefanthud og træ, naturhistoriske genstande og en Match-coat tunika fra Canada fremstillet i første halvdel af det syttende århundrede. Genstandene er udstillet på the Ashmolean Museum i Oxford i udstillingen *The Ashmolean Story*. Fotos taget af forfatteren i marts 2022.

I bogen *Knowing Things: Exploring the Collections at the Pitt Rivers Museum 1884-1945* fra 2007 beskriver Chris Gosden og Frances Larson, hvordan de besøgendes opfattelse af museet, som et uforanderligt og tidløst sted, hænger sammen med de gamle, håndskrevne etiketter, der stadig ses udstillet sammen med museets genstande. I kombination med den overvældende samling af monter, skabe og skuffer fyldt med genstande fra hele verden, er etiketterne med til at skabe et indtryk af et victoriansk museum, der på sælsom vis har overlevet det tyvende århundredes dekoloniale bevægelser og er forblevet intakt og uforstyrret frem til i dag. I virkeligheden er ingen af museets originale udstillingsdele bevaret. Gennem årene har Pitt Rivers

Museum løbende ændret sig, om end det grundlæggende udstillingsprincip stadig er det samme: Genstandene er inddelt efter type fremfor eksempelvis geografi, historie eller kulturelt ophav, sådan som det er typisk på de fleste andre museer.

Den typologiske struktur blev skabt på foranledning af general Augustus Henry Lane Fox Pitt-Rivers (1827-1900), hvis private samling af 50.000 genstande danner grundlag for museet, der åbnede for offentligheden i 1887. Pitt-Rivers valgte at organisere sin samling ud fra en typologisk struktur for at understrege sin evolutionistiske forestilling om menneskehedens udvikling af teknologier og genstande fra det simple til det mere komplekse. Inspireret

af den evolutionistiske tænker og teoretiker Herbert Spencer (1820-1903), mente Pitt-Rivers, at menneskets udvikling kunne vises igennem genstandes udvikling i form og funktion. Genstande med samme funktion blev følgelig grupperet og udstillet i serier, der startede med simpelt udformede genstande og afsluttedes med mere komplekst udformede genstande.

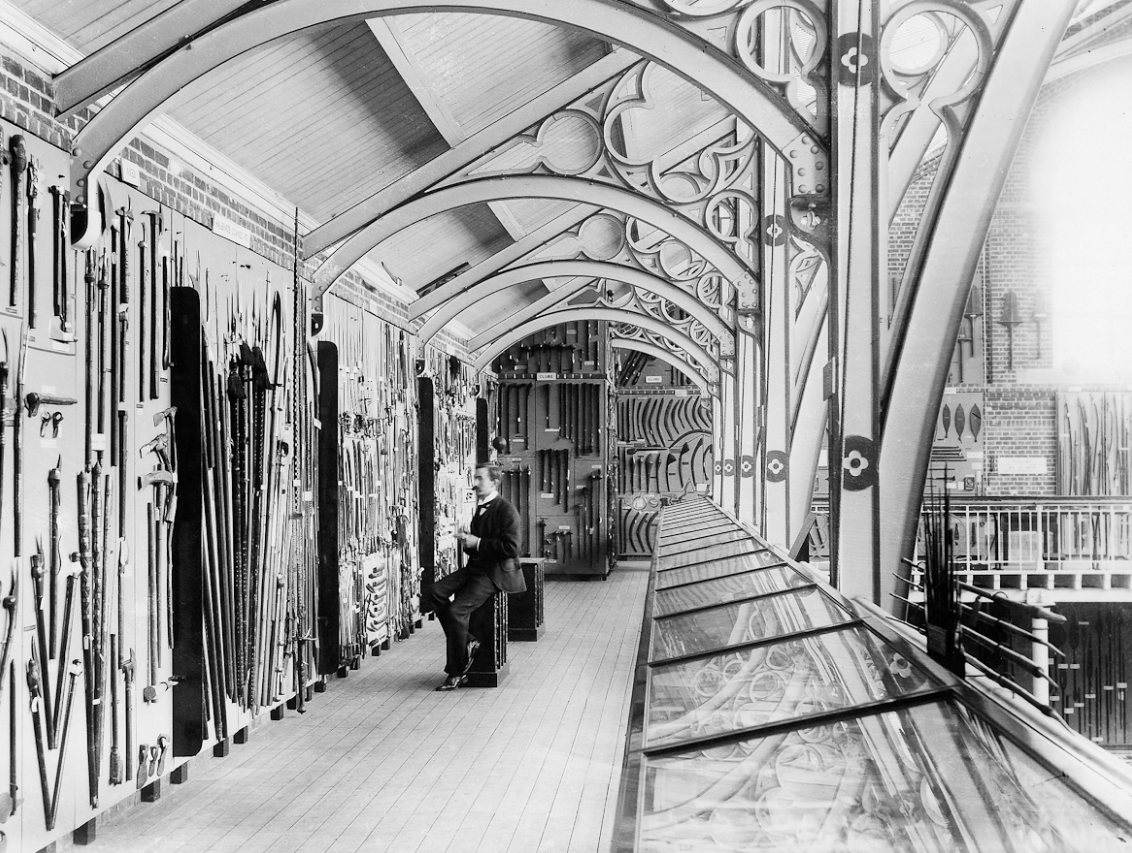
Museets oprindelige genstandssamling blev med andre ord indsamlet, klassificeret og udstillet ud fra den opfattelse, at en typologisk strukturering af genstandene afspejlede menneskehedens formodede inddeling i henholdsvis simple og komplekse kulturer. Genstandsinddelingen afspejlede dermed et verdenssyn, der retfærdiggjorde den koloniale ekspansion som en

Pitt Rivers Museum, der huser mere end 500.000 genstande, fotografier og manuskripter fra hele verden.
Foto: Malcolm Osman, 2014, gengivet efter aftale med Pitt Rivers Museum (2014.40.1).

civiliserende mission. Ud fra denne opfattelse havde de europæiske stormagter en moralsk forpligtigelse, ofte refereret til som *Den Hvide Mands Byrde* efter Rudyard Kiplings (1865-1936) digt fra 1899 af samme navn, til at kolonisere de dele af verden, som europæerne betragtede som underudviklede eller uciviliserede. Igenem europæisk kolonisation mente mange

europæere, at disse “uciviliserede” dele af verden kunne løftes ud af deres forarmelse og opnå et højere niveau på den evolutionære rangstige. Selvom Pitt Rivers Museum ikke længere inddeler sine udstillede genstande i evolutionære serier, der understreger dette verdenssyn, er arven efter Pitt-Rivers og samtidens udviklingstanker fortsat til stede.

Pitt Rivers' første kurator, arkæologen Henry Balfour (1863-1939), siddende i museets Upper Gallery med blikket vendt mod typologisk udstillede serier af våben. Foto: Alfred Robinson ca. 1890-1895, gengivet efter aftale med Pitt Rivers Museum (1998:267.94.5).

Et af de steder, hvor den evolutionistiske arv i dag kommer tydeligst til udtryk, er i Pitt Rivers Museums genstandstekster, der i sin tid netop blev brugt til at fremstille nogle befolkningsgrupper som mindre udviklede end andre. Genstande fra Europa er således ofte beskrevet med ord som “moderne” eller “civiliseret”, mens genstande fra Afrika, Asien eller Oceanien oftere er beskrevet med ord som “vild”, “barbarisk” eller “doven”.

Med udstillingstekster eller samlingsbetegnelser som de, der ses gengivet på illustration 6, var museer som Pitt Rivers således med til at tegne et billede af en verden, der – som den britiske imperialist Cecil John Rhodes (1853-1902) udtrykte det i 1877 – ville blive et bedre sted, hvis de ver-

densdele, der i hans samtid var beboet af, hvad han betegnede som “the most despicable specimen of human beings”, kom under angelsaksisk indflydelse.

Den koloniale vold fortsætter

I bogen *The British Museums: The Benin Bronzes, Colonial Violence and Cultural Restitution* fra 2020 beskriver Dan Hicks, der er kurator for verdensarkæologi på Pitt Rivers, museets samling som “en af de største samlinger af stjålede genstande og trofæer for koloniale sejre”. Hicks argumenterer for, at institutioner som Pitt Rivers “medvirker til at videreføre den ekstreme vold

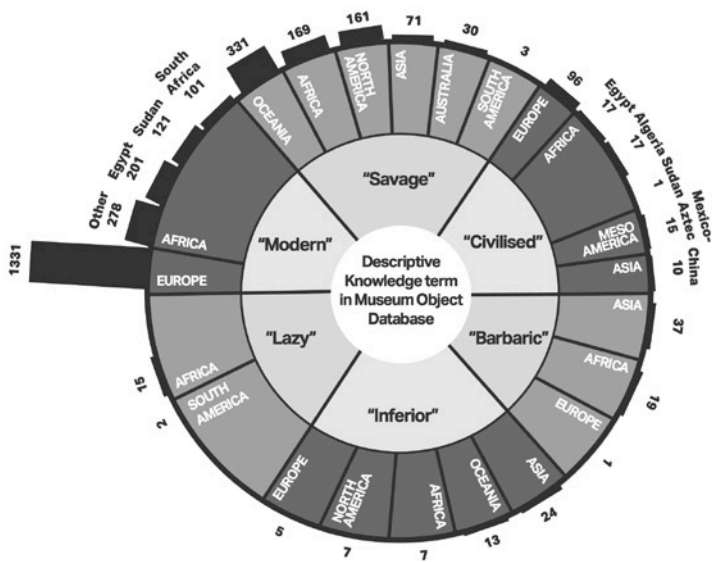
og kulturelle ødelæggelse”, som kolonitiden stod for. Han spørger endvidere retorisk, om museer i det Globale Nord alene kan betragtes som “neutrale opbevaringssteder, der udstiller en fælles global kulturarv for millioner af internationale besøgende”, eller om Europas og Nordamerikas etnografiske museer i virkeligheden er det stik modsatte: “Monumenter for Vestens voldelige propaganda udøvet mod afrikanske civilisationer, der blev rejst til ære for den påståede race-videnskab, i et forsøg på at konstruere et billede af det Globale Syd som tilbagestående”.

Labelling Matters-projektet er et af en række initiativer igangsat i et forsøg på at udfordre det koloniale fundament, som Pitt

Rivers hviler på. Foruden *Labelling Matters* kan nævnes det nu afsluttede *The Relational Museum*-projekt og det EU-støttede *Taking Care*-initiativ. Begge projekter har fokuseret på at inddrage repræsentanter fra de befolkningsgrupper, som samlingerne stammer fra. Ved at etablere samarbejder med folk, hvis forfædres genstande befinder sig på museet, ønsker Pitt Rivers kuratorer at skabe et inkluderende rum, hvor der er plads til en mangfoldighed af fortællinger, og hvor alle befolkningsgrupper betragtes som ligeværdige bidragydere til produktion af viden. Under Pitt Rivers nedlukning i forbindelse med Covid19-pandemien i 2020, gik museets kuratorer nye veje for at gentænke formidlingen af deres sam-

Eksempler på udstillingstekster på Pitt Rivers Museum med koloniale stednavne og betegnelser af nedsættende karakter. Foto gengivet efter aftale med Pitt Rivers Museum.

Diagrammet, der gengives i Pitt Rivers Museums publikumsbrochure *The Pitt Rivers Museum is...* fra 2020, illustrerer, hvor mange gange ord som "moderne", "vild", "civiliseret", "barbarisk", "underlegen" og "doven" er anvendt i forbindelse med genstande fra forskellige verdensdele. Diagram gengivet efter aftale med Pitt Rivers Museum.

ling. Forandringerne blev slået stort op i britiske medier, der primært bemærkede, at museets ellers så populære *tsantsas*, der bedre kendes under betegnelsen skrumpehoveder, ligesom museets øvrige genstande af humant materiale, ikke længere var udstillet. Men Pitt Rivers Museums selvrelevante forandringer går længere end det. De er del af en omfattende gentænkning af, hvordan museet kan forholde sig aktivt til sin koloniale arv. Et første skridt i retning mod dekolonisering er ifølge Marenka Thompson-Odlum, der som projektleder af *Labelling Matters*-projektet og medforfatter til publikumsbrochuren *The Pitt Rivers Museum is...* har medvirket aktivt til museets mange nye tiltag, at gøre museets besøgende opmærksomme på, hvordan de selv er med til at reproducere et kolonialistisk tankesæt på daglig basis. I mit interview med hende i marts 2022, understregede hun, at de meta-tekster, museet har sat op i den permanente udstilling, kun er et første skridt i retning mod en større synliggørelse af museets koloniale arv. Det er vigtigt, understreger hun, at tekst-paneler som disse, der på store farverige og iøjnefaldende plancher opfordrer de besøgende til at stille sig selv spørgsmål som *Who is being*

seen? Who has the power to see? Who is being represented? Who represents?, ikke bliver en sovepude, som museet trygt kan hvile sig på. Der er snarere tale om *work in progress*, som skal medvirke til en øget kritisk stillingtagen hos de besøgende.

Historisk set er det ikke et nyt fænomen, at museer forsøger at engagere deres besøgende og udfordre deres synspunkter. Som Eilean Hooper-Greenhill allerede påpegede i 2006 i kapitlet *Changing Values in the Art Museum: Rethinking Communication and Learning*, er ideen om, at museer kan udvikle sig og fungere isoleret fra andre sociale og kulturelle institutioner i samfundet ikke længere gældende. Siden 1980'erne har såvel postmodernismen som postkolonialismen gjort betydningsfulde opgør mod gældende samfundsstrukturer, forhold og værdier – opgør, der med bevægelser som *Black Lives Matter* og *Rhodes Must Fall* i de seneste år kun har fået endnu mere vind i sejlene. Pitt Rivers' tilføjelser til den permanente udstilling kan ses som en del af denne udvikling. Thompson-Odlum betragter imidlertid ikke meta-teksterne som decideret dekoloniale, men som en måde, hvorpå museet kan medvirke til at afmystificere og udfordre kolonialistiske tankemønstre.

Genstandstekst udstillet på Pitt Rivers Museum. Dele af den oprindelige tekst blev i 1980'erne overmalet med rettelak. Foto taget af forfatteren i marts 2022.

Genstandstekst fra en af Pitt Rivers Museums udstillingsmontre, der viser genstande fra Sydafrikas oprindelige Khoekhoen-befolkning. Foto gengivet efter aftale med Pitt Rivers Museum.

Hun finder denne kritiske stillingtagen til fortidens klassificerings- og formidlingspraksisser “vigtig for alle museer, men i særdeleshed for et museum som Pitt Rivers, hvis højest problematiske genstandstekster på forskellig vis er med til at opretholde kolonialismen”. For Thompson-Odlum er det væsentligt at tænke over, hvilke former for viden, der videreføres fra én generation til den næste og at gentænke, hvilket sprog, der anvendes. Men hvordan føres denne gentænkning mere konkret ud i livet?

I 1980'erne var løsningen på racistisk sprogbrug i udstillingens originale genstandstekster en museumstekniker udstyret med rettelak, så nedsættende og koloniale betegnelser for mennesker og steder blev malet over. Denne praksis betød imidlertid, at centrale oplysninger om genstandene gik tabt. Thompson-Odlum understreger, at denne form for hvidvaskning (i bogstavelig forstand) ikke var bæredygtig i længden, da ordene, trods deres nedsættende karakter, ikke desto mindre indeholdt væsentlige oplysninger om genstandens findested og indsamlingsalder. Samtidig var sprogbrugen på de originale tekster et vidnesbyrd om kolonitidens menneskesyn og inddeling af verden.

Thompson-Odlum finder det væsentligt, at de nedsættende betegnelser fortsat er en del af genstandenes historie, og at de indgår som kildemateriale i den tilhørende dokumentation. Som hun ser det, kan genstandsteksterne, hvis de kontekstualiseres og formidles, bidrage til en øget bevidsthed om, hvordan kolonitiden trækker tråde langt ind i nutiden og fortsat er en stor del af hverdagens koloniale praksisser. I mit interview med hende, understreger hun, at genstandsteksterne muliggør en kritisk stillingtagen til den hverdags-kolonialitet, der gennemsyrrer vores samfund og daglige praksisser.

Intentionen bag *Labelling Matters*-projektet er således ikke at ødelægge, hvad Pitt Rivers Museum på sin hjemmeside kalder deres "uheldige arkiver", men at aktivere og mobilisere dem, så de kan bruges til at adressere de problemer, der ligger til grund for racialiserede stereotyper og andre problematiske dele af den koloniale arv, der fortsat præger nutiden. Det er imidlertid langt fra alle museets udstillede genstande, der i dag er blevet direkte kontekstualiseret af en medfølgende meta-tekst. Museet anerkender dette og skriver på sin hjemmeside, at de "uændrede genstandstekster med racialiserede og nedsættende sprogbrug, der fortsat findes udstillet på museet, potentielt kan underminere museets ambition om at være et inkluderende og velkomne sted".

Et eksempel på en sådan genstandstekst, der har fået lov at blive i udstillingen og kun indirekte, igennem de mere overordnede meta-tekster, er blevet rekontekstualiseret, er den, der findes påsat kæden af strudseæggeskaller vist på illustration 8. Her anvendes betegnelsen "Hottentot" om Sydafrikas oprindelige Khoekhoen-befolkning. En betegnelse, der i dag betragtes som nedsættende og racistisk. Teksten har ikke desto mindre fået lov at blive stående, men kontekstualiseres nu delvist af museets mere overordnede meta-tekster, der på store skilte opsat tæt ved museets indgangsparti gør de besøgende opmærksomme på, hvad brugen af ord som disse siger om det forestillede hierarki, der fandtes i den koloniale kontekst, de blev skrevet i.

Fremover vil meta-teksterne, der har til formål at rekontekstualisere og udfordre sprogbruget i museets oprindelige genstandstekster, blive suppleret af udstillingstekster, der ikke nødvendigvis har et traditionelt tekstligt format. I sit arbejde med *Labelling Matters*-projektet fin-

der Thompson-Odlum det væsentligt, at museets formidling bliver så mangfoldig som mulig – også når det kommer til formidlingsformer. Blandt andet ser hun gerne en tilføjelse af QR-koder i udstillingen, der linker til videoer, som kan medvirke til at nuancere fortællingerne bag genstandene. Dette kunne eksempelvis være igennem interview-uddrag af samtaler med repræsentanter fra befolkninger, der kommer fra de steder, hvor genstandene stammer fra. Modsat mange af de indsamlere, der i sin tid bragte genstandene til museet, kender de indgående genstandenes formål og historierne bag. Med sådanne formidlings tiltag er det Thompson-Odlums håb, at ny viden kan opstå og en decentralisering af eurocentriske perspektiver ikke bare på Pitt Rivers Museum, men også i mere bred forstand, kan finde sted.

I de kommende år vil jeg med mit forskningsprojekt om dekolonisering af museale praksisser fortsætte mine undersøgelser af, hvordan initiativer som *Labelling Matters* modtages af Pitt Rivers besøgende, samt af repræsentanter fra de oprindelses- og diaspora-befolkninger, som museet igennem sine ændrede formidlingstiltag forsøger at inkludere. Som denne artikel viser, er arven efter kolonitiden tung at bære, men det er ikke desto mindre en arv, som etnografiske museer som Pitt Rivers igennem tiltag som *Labelling Matters* tager på sig og forsøger at arbejde konstruktivt og fremadskuende med. De præsenterede eksempler kan således ses som et opgør med illusionen om det neutrale museum og som et resultat af et ønske om at kunne fungere som en samtidsrelevant institution, der kan danne ramme om inkluderende og berigende diskussioner, som opfordrer de besøgende til at stille spørgsmål og kritisk forholde sig til måden, hvorpå de oplever verden.

Citater er oversat fra engelsk af artiklens forfatter.

Forslag til videre læsning

Gosden, C. og F. Larson 2007. *Knowing Things: Exploring the Collections at the Pitt Rivers Museum 1884-1945*, Oxford University Press.

Hicks, D. 2020. *The British Museums: The Benin Bronzes, Colonial Violence and Cultural Restitution*, Pluto Press.

Hooper-Greenhill, E. 2006. "Changing Values in the Art Museum: Rethinking Communication and Learning" *Museum Studies: An Anthology of Contexts* red. af B.M. Carbonell, Blackwell Publishing: 556-575.

Nielsen, V. 2021. "Kunstbegrebets Koloniale Klassifikationer til forhandling på museer i Sydafrika" *Kulturstudier* vol. 1: 1-24.

Om forfatterne

Vibe Nielsen er postdoc ved University of Oxford, hvor hun er tilknyttet Pitt Rivers Museum og Linacre College som Junior Research Fellow. I sit forskningsprojekt, støttet af Carlsbergfondet (CF20-0141), undersøger hun dekoloniale kurateringspraksisser på britiske og franske museer. Hun forsvarede sin ph.d. afhandling *Demanding Recognition – Curatorial Challenges in the Exhibition of Art in South Africa* på Københavns Universitets Institut for Antropologi i 2019 og har tidligere arbejdet som museumsinspektør i Nationalmuseets formidlingsafdeling. Kontakt via e-mail: vibe.nielsen@prm.ox.ac.uk eller gennem LinkedIn: <https://www.linkedin.com/in/vibe-nielsen-7656a2a3>.

Marenka Thompson-Odlum har været ansat på Pitt Rivers Museum siden 2019. Som projektleder på *Labelling Matters*-projektet har hun undersøgt problematisk sprogbrug i museets udstillinger og været med til at gentænke museets genstandstekster. I sin ph.d. afhandling fra University of Glasgow, undersøgte hun Glasgows rolle i den transatlantiske slavehandel gennem den materielle kulturarv, der er udstillet på Glasgows museer. Kontakt via e-mail: marenka.thompson-odlum@prm.ox.ac.uk